

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์
ในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
ชื่อและนามสกุล นายพันธุรัฐ ลิทธิปุ
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง
2. รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. นันทา บูรณะชนิง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ก.ล

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ผู้วิจัย นายพันรัฐ ลิทธิประ รหัสนักศึกษา 2549001242

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร.

จินดา ขลิบทอง (2) รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ **ปีการศึกษา** 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ (2) การปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน (3) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกร (4) ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกร

ประชากรในการศึกษาค้างนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 3,036 ราย ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 354 ราย โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษพบว่า (1) เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 52.67 ปี โดยจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกมะม่วงหิมพานต์เฉลี่ย 8.49 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีรายได้จากการปลูกมะม่วงหิมพานต์เฉลี่ย 14,525.92 บาทต่อปี ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3,498.42 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่กู้เงินเพื่อการผลิตมะม่วงหิมพานต์ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.37 คน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.14 คน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 12.36 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของตนเอง โดยปลูกมะม่วงหิมพานต์เฉลี่ย 6.74 ไร่ ซึ่งร้อยละ 51.0 ปลูกมะม่วงหิมพานต์พันธุ์พื้นเมือง เกษตรกรร้อยละ 52.7 จำหน่ายผลผลิตเองให้กับกลุ่มแปรรูปมะม่วงหิมพานต์ภายในหมู่บ้าน และร้อยละ 43.1 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วม การประชุม การฝึกอบรม และการดูงานด้านการเกษตร การติดต่อสื่อสารในชุมชนจะใช้หอกระจายข่าว และสื่อในครัวเรือนจะมีสื่อโทรทัศน์เป็นหลัก ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ จะได้รับจากเพื่อนบ้าน และจากประสบการณ์ของตนเองเป็นส่วนใหญ่ (2) เกษตรกรมีการปฏิบัติในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพและได้มาตรฐาน ในระดับปานกลาง (3) เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ ในระดับปานกลาง (4) เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ประเด็นเนื้อหาที่เกษตรกรมีความต้องการมากที่สุด คือ การคัดเลือกพันธุ์ สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม คือ คู่มือ วิธีการส่งเสริม คือ การฝึกอบรม การสนับสนุนภายหลังการส่งเสริม คือ ด้านการตลาด (5) เกษตรกรมีปัญหาในการผลิตมะม่วงหิมพานต์ ในระดับมาก โดยประเด็นที่เกษตรกรมีปัญหามากที่สุด คือ การขาดแคลนแหล่งน้ำทางการเกษตร

คำสำคัญ ความต้องการ การส่งเสริมการเกษตร มะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

Thesis title: Agricultural Extension Needs of Cashew Nut Farmers in Thapla District Uttaradit Province

Researcher: Mr. Phantarat Sitthiparu; **ID:** 2549001242;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Jinda khlibtong, Associate Professor; (2) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The objectives of this research were to Study (1) the personal, economic and social factors of farmer who grew cashew nut in ThaPla District, Uttaradit Province. (2) the cashew nut production practiced for quality and standard. (3) the Cashew nut production knowledge (4) the farmers' need for agricultural extension (5) problems and suggestions of cashew nut farmers.

Populations used for this research were 3,036 farmers who grew cashew nut in ThaPla District, Uttaradit Province. The study was done by sampling 354 farmers with simple random sampling. Data collected by interview questionnaire and analyzed with statistic computer program; frequency, percentage, minimum, maximum, mean and standard deviation.

The result showed that (1) the farmers who grew cashew nut was female. They were 53.67 years old on average and most farmers were graduated formal education. On average, the experience on cashew nut growing was 8.49 years. They were also wage labourers. They had average income 14,525.92 bath per year and cost 3,498.42 bath per year. Most of cashew nut farmers did not loan. The household labors were 4.37 persons and the working labors 2.14 person. The land tenures were 12.36 rais. They had areas were 6.74 rais on average. 51.0 %, planted native species of cashew nut. They sold cashew nut goods to cashew nut processing group in them village. 43.1% had co-operative member. Most of farmer did not participated meeting, training course and agricultural study tours. Most communication in village was used wired radio and most of cashew nut household received agricultural information from television. The cashew nut information, also received from neighbor and practice experience (2) The cashew nut farmers had practiced for good quality and standard in middle level. (3) The farmers had cashew nut farming knowledge in middle level. (4) cashew nut farmers need for agricultural extension in highly level, Issues that farmers need most was the selection. Guide is used to promote and the practice is a way to promote. The supported after the training was the marketing (5) The farmers had to produce at a high level by cashew farmers most problem issues is the shortage of water resources in agriculture.

Keywords: Needs, Agricultural Extension, Cashew Nut, Thapla District, Uttaradit Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และ อาจารย์สุกัญญา อธิปอนันต์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสินค้าเกษตรกรรมส่งเสริมการเกษตร ประธานกรรมการสอบ ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ แนวคิดในการเรียบเรียง ตลอดจนตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูง

ขอขอบคุณ นายไพรัช อุสาหะ เกษตรอำเภอบำปูลา และเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอบำปูลา พร้อมทั้งเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอบำปูลา จังหวัดอุดรดิตถ์ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือ และให้ข้อมูลการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท จากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย

ขอบคุณกำลังใจ ที่มีคุณค่ายิ่งจากภรรยา และลูก แม้เหนื่อยยากเพียงใดก็เป็นกำลังใจ แรงใจ ฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ลุล่วงมาด้วยดีตลอด และขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสหชาติ สิทธิปฐ และคุณแม่สัมฤทธิ์ สิทธิปฐ ผู้ที่ให้โอกาสมาจนถึงทุกวันนี้ คอยช่วยเหลือ ห่วงใย ให้กำลังใจที่ดีเสมอมา

ขอขอบคุณค่าและประโยชน์อันพึงมีของวิทยานิพนธ์เล่มนี้แด่ บิดา มารดา บุรพจารย์ รวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ และประสบการณ์แก่ผู้วิจัย

พันธรัฐ สิทธิปฐ

พฤษภาคม 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่จะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ	10
การส่งเสริมการเกษตร	12
สภาพทั่วไปของการผลิตมะม่วงหิมพานต์	20
สถานการณ์การผลิตมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	29
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	36
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	37
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	39
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร	42
การปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน	58
ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์	65
ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์	71
ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกร	82
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	88
สรุปการวิจัย	88
อภิปรายผล	92
ข้อเสนอแนะ	96
บรรณานุกรม	99
ภาคผนวก	103
ก แบบสัมภาษณ์	104
ข ตารางแสดงรายละเอียดระดับความต้องการการส่งเสริมการเกษตร	120
ประวัติผู้วิจัย	131

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรและครัวเรือนเกษตรกรอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์.....	30
ตารางที่ 2.2 จำนวนเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ปี 2555 อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	32
ตารางที่ 3.1 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาแยกตามสัดส่วนแต่ละตำบล	37
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร.....	43
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลด้านอาชีพ รายได้ และต้นทุนการผลิตมะม่วงหิมพานต์.....	45
ตารางที่ 4.3 ข้อมูลการกู้เงินเพื่อการผลิต มะม่วงหิมพานต์ ของเกษตรกร.....	46
ตารางที่ 4.4 ข้อมูลจำนวนสมาชิก และแรงงานทางการเกษตรในครัวเรือน.....	47
ตารางที่ 4.5 ขนาดพื้นที่ถือครองของเกษตรกร และสภาพการถือครอง.....	48
ตารางที่ 4.6 ขนาดพื้นที่ปลูก และจำนวนต้นมะม่วงหิมพานต์ที่ปลูก.....	50
ตารางที่ 4.7 ลักษณะการผลิตและการจำหน่ายมะม่วงหิมพานต์.....	51
ตารางที่ 4.8 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร.....	52
ตารางที่ 4.9 การเข้าร่วม ประชุม ฝึกอบรมสัมมนา และดูงานด้านการเกษตร.....	53
ตารางที่ 4.10 การใช้สื่อในชุมชนและสื่อในครัวเรือน ของเกษตรกร.....	55
ตารางที่ 4.11 การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์.....	56
ตารางที่ 4.12 การปฏิบัติด้านพันธุ์มะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกร.....	58
ตารางที่ 4.13 การปฏิบัติด้านการปลูกมะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกร.....	59
ตารางที่ 4.14 การปฏิบัติด้านการบำรุงดูแลรักษามะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกร.....	60
ตารางที่ 4.15 การปฏิบัติด้านการเก็บเกี่ยวมะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกร.....	62
ตารางที่ 4.16 การปฏิบัติด้านการแปรรูปเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกร.....	63
ตารางที่ 4.17 การปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน	64
ตารางที่ 4.18 ระดับความรู้เกี่ยวกับด้านพันธุ์มะม่วงหิมพานต์ ของเกษตรกร.....	65
ตารางที่ 4.19 ระดับความรู้เกี่ยวกับการปลูกมะม่วงหิมพานต์ ของเกษตรกร.....	66
ตารางที่ 4.20 ระดับความรู้เกี่ยวกับการบำรุงดูแลรักษามะม่วงหิมพานต์.....	67
ตารางที่ 4.21 ระดับความรู้เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวมะม่วงหิมพานต์.....	68
ตารางที่ 4.22 ระดับความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปเมล็ดมะม่วงหิมพานต์.....	69

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.23 ระดับความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์.....	70
ตารางที่ 4.24 ระดับความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์.....	71
ตารางที่ 4.25 ระดับความต้องการการส่งเสริมการเกษตรด้านพันธุ์มะม่วงหิมพานต์.....	72
ตารางที่ 4.26 ระดับความต้องการการส่งเสริมการเกษตรด้านการปลูกมะม่วงหิมพานต์.....	73
ตารางที่ 4.27 ระดับความต้องการการส่งเสริมการเกษตรด้านการบำรุงดูแลรักษา.....	74
ตารางที่ 4.28 ระดับความต้องการการส่งเสริมการเกษตรด้านการเก็บเกี่ยว.....	75
ตารางที่ 4.29 ระดับความต้องการการส่งเสริมการเกษตรด้านการแปรรูป.....	76
ตารางที่ 4.30 ข้อมูลเกี่ยวกับการประสานงานในการจัดการฝึกอบรม.....	77
ตารางที่ 4.31 ระดับความต้องการ การสนับสนุนภายหลังการส่งเสริมของเกษตรกร.....	80
ตารางที่ 4.32 ระดับของปัญหา และอุปสรรค ด้านพันธุ์มะม่วงหิมพานต์.....	82
ตารางที่ 4.33 ระดับของปัญหา และอุปสรรค ด้านการปลูกมะม่วงหิมพานต์.....	83
ตารางที่ 4.34 ระดับของปัญหา และอุปสรรค ด้านการบำรุงดูแลรักษา.....	84
ตารางที่ 4.35 ระดับของปัญหา และอุปสรรค ด้านการเก็บเกี่ยวมะม่วงหิมพานต์.....	85
ตารางที่ 4.36 ระดับของปัญหา และอุปสรรค ด้านการแปรรูปเมล็ดมะม่วงหิมพานต์.....	86

ณ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย 3

